

نقش حمایت اجتماعی بر عملکرد خانواده زندانیان

(مطالعه موردی خانواده‌های زندانیان تحت پوشش در تهران)

عنایت اسلامی اندازگلی^۱، علی‌اصغر عباسی اسفجیر^۲ و منوچهر پهلوان^۳

تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۰۲/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۰۳

چکیده

این پژوهش نقش حمایت اجتماعی «انجمن حمایت زندانیان» بر «عملکرد خانواده‌های» زندانیان را مورد بررسی قرار داده است. اهداف تحقیق سنجش نقش خدمات «معیشتی»، «حرفه‌آموزی»، «تربیتی»، «مشاوره‌ای» و «درمانی» بر «عملکرد خانواده‌ی» زندانیان است و مدل‌های گوناگون حمایت اجتماعی شامل تاثیر مستقیم و غیرمستقیم، بحران خانواده‌ی زندانی «هیل» و انواع حمایت اجتماعی «هاوس» مورد بررسی قرار گرفت. این تحقیق از نوع «پژوهش ترکیبی»، مبتنی بر «پیمایش» و «پرسشنامه» در بخش کمی و «بحث متمرکز گروهی» بر اساس «طوفان مغزی» و «مصاحبه‌های اکتشافی» در فاز کیفی است. ابزار کمی شامل پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته «خدمات انجمن حمایت زندانیان» و پرسشنامه‌ی سنجش عملکرد خانواده «اپشتاین» است. «اعتبار» ابزارها مبتنی بر «اعتبار نظری» و «تحلیل عاملی» و «پایایی» پرسشنامه‌ها مبتنی بر تکنیک «پایداری درونی» و «آلفای کرونباخ» تایید گردید. جامعه آماری بخش کمی شامل همه‌ی خانواده‌های تحت پوشش خدمات انجمن حمایت زندانیان در استان تهران (۳۳۱۴ خانواده) است که تعداد ۳۸۴ خانواده به‌عنوان نمونه‌ی آماری مبتنی بر «نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای» انتخاب گردید. جامعه آماری بخش کیفی نیز شامل کارکنان، مددکاران و مدیران زندان است و از روش «تحلیل مضمون» به‌منظور استخراج یافته‌ها استفاده گردید. یافته‌های کمی نشان داد خدمات «معیشتی»، «حرفه‌آموزی»، «تربیتی»، «مشاوره‌ای» و «درمانی» بر «عملکرد خانواده‌ی» زندانیان تاثیرگذاری متوسطی دارد اما این مداخلات کفایت لازم برای رفع نیازهای خانواده‌های زندانیان را ندارد. یافته‌های کیفی نشان داد خانواده‌های زندانیان متاثر از بحران‌های اقتصادی و فقدان سرپرست خانوار، نیازمند حمایت اجتماعی نهادهای حمایتی هستند و ضرورت دارد با استفاده از یک بانک اطلاعاتی فراگیر و جامع نسبت به برطرف‌سازی نیازهای اساسی این طیف و پیوند مجدد آن‌ها یا اجتماع اقدام شود.

کلیدواژه‌ها:

"حمایت اجتماعی"، "عملکرد خانواده"، "نهادهای حمایتی" و "انجمن حمایت زندانیان".

^۱ دانشجوی دکتری رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، بابل، ایران
^۲ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، بابل، ایران (نویسنده مسئول)
^۳ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، بابل، ایران

طرح مسئله

وضعیت و شرایط زندگی خانواده‌های زندانیان معمولاً نامطلوب و گره‌خورده با مسئله‌ی فقر و محرومیت است (باقی و موسوی، ۱۳۹۶: ۵۱۹) و مسائل آنان نه مقطعی بلکه دیرپاست که صرفاً و تنها به علت حبس عضوی از خانواده رخ نمی‌دهد، بلکه در طی زمان و فرایند انطباق خانواده با مسئله حبس نیز می‌تواند دارای نوساناتی گردد، می‌توان دریافت که به شدت نیازمند اقدامات و خدمات نهادها و سازمان‌های حمایتی (دولتی و غیردولتی) جامعه هستند (اعظم‌آزاده، ۱۳۹۳) تا در تنگنای عدم حضور سرپرست خانوار دچار انواع لغزش‌ها نشوند و خود و اطرافیان خود و در نهایت جامعه را درگیر آسیب‌های ناشی از حبس ننمایند. (جعفری و نیک‌پور، ۱۳۸۶).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد یکی از عواملی که در بروز و شیوع اختلالات رفتاری و بزهکاری نوجوانان به‌ویژه در فرزندان خانواده‌های زندانیان نقش دارد، نداشتن حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی عبارت است از کسب اطلاعات، کمک‌های مادی، طرح و توصیه بهداشتی و حمایت عاطفی از طرف دیگران که فرد به آنها علاقه دارد یا برایش ارزشمند تلقی می‌شوند و بخشی از شبکه اجتماعی او به شمار می‌روند، مانند والدین، بستگان، دوستان، همسر و نیز تماس با نهادهای مذهبی (خدابخشی‌کولایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۲۱). حمایت اجتماعی مفهومی پیچیده و چندبُعدی است که در سال‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۰ با اصطلاحات عینی، محسوس و برای نشان دادن یک تعامل، فرد یا ارتباط به کار برده می‌شد. طی سال‌های بعد، اصطلاحات بیش‌ازپیش انتزاعی شد و انتظارات، ادراکات، کیفیت، کمیت تعاملات حمایتی، ویژگی‌های انتزاعی و غیرمحسوس افراد مثل رفتارها، روابط یا سیستم حمایت نیز را در بر گرفت. (هاپسی، ۱۹۹۸). حمایت اجتماعی با تقویت پیوند اجتماعی و احساس تعلق اجتماعی و کاهش فشارهای روانی قادر است مانند مانعی بر ارتکاب به جرم مؤثر واقع شود (دلپسند و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱۵) با این حال، ممکن است به این پرسش توجه شود که در صورت حمایت خانواده و دوستان فرد از اعمال بزهکارانه او آیا این معیار ممکن است روابط بین فردی بزهکار را به‌خوبی بسنجد یا خیر.

پیشینه پژوهش

«اعظم‌آزاده» و «مشتاقیان» (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر کمک‌های مادی و غیرمادی نهادهای حمایتی بر کیفیت زندگی خانواده‌های زندانیان کشور» نشان می‌دهند خانواده زندانیان جمعیتی به شدت متنوع و ناهمگون است و متغیرهای زمینه‌ای تا حدی این ناهمگونی‌ها را متبلور می‌سازد. ۵۰/۶ درصد خانواده زندانیان برای اولین بار حبس سرپرست خانواده را تجربه می‌کنند و ۴۹/۳ درصد از خانواده‌ها با سابقه حبس‌های مکرر سرپرست خانواده مواجه شده‌اند.

حداقل ۷۱ درصد این خانوارها زیر خط فقر زندگی می‌کنند و نزدیک به ۴۴ درصد دارای قرض و بدهی مالی هستند. ۱۹ درصد این خانوارها با پرداخت ۱ تا ۲ میلیون تومان می‌توانند موجبات آزادی سرپرست را فراهم نمایند اما به دلیل فقر توان این کار را ندارند. تنها ۲۰ درصد خانواده‌ها زندانیان دارای منزل شخصی هستند و الباقی اجاره‌نشین یا ساکن منزل اقوام هستند و در وضعیت سخت معیشتی زندگی می‌کنند. (اعظم‌آزاده و مشتاقیان، ۱۳۹۳: ۶۳-۵۷).

«صادقی‌فسایی» و «میرحسینی» (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «زندگی پس از زندان؛ چالش‌های بازسازی برای زنان» نشان می‌دهند بسیاری از این زنان، در زمینه‌ی مسائلی مانند پذیرش در خانواده و اتصال به شبکه‌های اجتماعی با چالش مواجه‌اند. سرزنش و تحقیر، احساس تنهایی، احساس محرومیت و عقب‌ماندگی، از دست دادن سرمایه‌های اجتماعی-اقتصادی و... مشکلاتی را در زندگی آنها به وجود آورده و آنان را مجبور کرده است به کمک این شیوه‌ها این چالش‌ها را در زندگی خود مدیریت کنند: سرپوش گذاشتن بر هویت مجرمانه، گمنامی و ناشناختگی، قطع شبکه‌های جرم‌زا و خلق شبکه‌های جدید، درگیری در فعالیت‌های روزانه مانند اشتغال و مراقبت از فرزندان و مواردی نظیر اینها. (صادقی‌فسایی و میرحسینی، ۱۳۹۶: ۳۱).

«باقی» و «موسوی» (۱۳۹۶) مبتنی بر فراتحلیل کیفی به «پیامدهای زندانی شدن بر خانواده زندانیان» پرداخته و در آن از مشاهده مشارکتی برای صورتبندی استنتاج‌های جامعه‌شناختی جدید بهره گرفته‌اند. بر اساس داده‌ها، در طول سال حداقل یک میلیون زندانی ثابت و در گردش در ایران وجود دارد. با توجه به اینکه متوسط بُعد خانوار در ایران ۳/۵۵ است هر سال نزدیک به پنج میلیون نفر ایرانی به نحوی با پیامدهای این پدیده به طور مستقیم سروکار دارند که نشان‌دهنده ابعاد وسیع تاثیر زندان بر خانواده‌ها و مشکلات خانواده‌های زندانیان در ایران است. مجموعه‌ی پیامدهای زندان عبارتند از: ۱. فردی و شخصیتی ۲. اجتماعی ۳. اقتصادی ۴. فرهنگی ۵. سیاسی. یکی از مسائل مهم، رابطه نوع جرم و مدت محکومیت زندانی با انسجام خانواده است. وضعیت خانواده محکومان مواد مخدر و خانواده محکومان به قتل و شرارت و سرقت و جرایم مالی و... باهم متفاوت است. (باقی و موسوی، ۱۳۹۶: ۵۱۷).

«قاسم‌بکلو» و همکاران (۱۳۹۳) برای بررسی متغیر حمایت اجتماعی در داخل کشور، رابطه حمایت اجتماعی و عزت نفس را بر ارتکاب مجدد جرم نزد زندانیان مرد شهر خوی سنجیده‌اند. آن‌ها با استفاده از پرسش‌نامه فلمینگ برای سنجش حمایت اجتماعی دریافته‌اند حمایت اجتماعی با ارتکاب مجدد جرم رابطه ندارد. (قاسم‌بکلو و همکاران، ۱۳۹۳).

دلپسند و همکاران (۱۳۹۱) نیز در مطالعه تطبیقی جوانان مجرم و عادی شهراپلام، در بررسی رابطه حمایت اجتماعی

و جرم نشان داده‌اند با افزایش حمایت اجتماعی، احتمال ارتکاب جرم کاهش می‌یابد. (دلپسند و همکاران، ۱۳۹۱).

«صادقی‌فسایی» و «میرحسینی» (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل جامعه‌شناختی روایت زنان، پس از آزادی از زندان» تجربه زیسته زنان را از زندگی در زندان، پس از دوران حبس و فاصله‌گرفتن از آن بررسی کرده و معتقدند زندان به همراه تبعات منفی چون طرد خانوادگی، دوری از خانواده و فرزندان و...، تبعات مثبتی چون دوری از شبکه‌های ارتباطی جرم‌زا و قطع ارتباط با آنها، جداشدن از سابقه جرم، آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای را به دنبال داشته است. (صادقی‌فسایی و میرحسینی، ۱۳۹۳).

«افراسیابی» (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان «امکان بازپذیری اجتماعی بزهکاران در بسترهای کیفری و پساکیفری» نشان می‌دهد که در مرحله تشخیص و طبقه‌بندی زندانیان در سازمان زندان‌ها به آسیب‌شناسی روانی و اخلاقی بزهکاران اهمیت داده شده است؛ ولی به موضوع شناسایی و برچیدن عوامل اجتماعی جرم، توجه نشده است. لذا ترسیم یک بستر علمی و منسجم برای اجرای فرایند بازپذیری اجتماعی بزهکاران، به سیاست‌گذاری در دو حوزه کیفری و پساکیفری نیاز دارد. (افراسیابی، ۱۳۸۹: ۳۳).

«رستگار انارمرزی» (۱۳۸۶)، در پژوهش «زندان و آثار و پیامدهای آن» بررسی مجازات زندان و عوامل مؤثر بر تورم جمعیت کیفری زندان‌ها و راهکارهای کاهش آن و بررسی اثر زندان بر خانواده زندانی به عنوان یکی از آثار و پیامدهای زندان، را مورد توجه قرار داده است. نمونه این تحقیق شامل ۲۴۴ نفر از همسران زندانیان هستند که به ملاقات شوهران خویش می‌آمدند. نتایج نشان می‌دهد بیش از ۶۰ درصد آنان برای تأمین مخارج زندگی وابسته به اقوام نزدیک خود یا اقوام شوهران‌شان شده‌اند و صرفاً ۱۱ درصد آنان تحت پوشش کمیته امداد می‌باشند. ۳۵ درصد آنان مجبور به زندگی و سکونت در منزل اقوام و حدود ۵۰ درصد ساکن منازل اجاره‌ای هستند. همچنین به ترتیب مشکلات مالی و اقتصادی، برخورد نامناسب بستگان و مشکلات روحی و عاطفی خود و فرزندان از اهمیت بالایی برخوردارند. (رستگار انارمرزی، ۱۳۸۶).

«روتون» و همکاران (۲۰۱۱) برای بررسی حمایت اجتماعی، با استفاده از پرسش‌نامه MSPSS (حمایت اجتماعی ادراک‌شده) در یک مطالعه دورنما درباره آثار قلدری بر دستیابی به نتایج تحصیلی و سلامت روان در دانش‌آموزان متوسطه لندن دریافتند که حمایت دوستان و والدین برای درمان اختلال روان نوجوانان قرارگرفته در معرض قلدری کافی نیست.

این حمایت‌ها به بهبود نتایج تحصیلی این دانش‌آموزان کمک کرد؛ اما برای سلامت‌شان، برنامه‌ریزی پیشگیرانه از طرف مدرسه لازم است. (روتون، ۲۰۱۱: ۵۸۰). «کوپیر» و همکاران (۲۰۱۳) درمقایسه روابط فردی زندانیان مرد و افراد عادی در هلند، مشاهده کرده‌اند که زندانیان پیش از دستگیری، با اطرافیان خود به شکل صمیمانه‌ای رابطه داشته‌اند و این روابط را حفظ کرده‌اند و تفاوتی نیز میان افراد عادی و زندانی مشاهده نشد. (کوپیر و همکاران، ۲۰۱۳: ۱۶۱۲). «گلدستین» و «هیون» (۲۰۰۰) در ضمن بررسی رابطه پیوند والد با فرزند و سبک کنترل والد، با تعادل عاطفی و رفتاری در دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه استرالیا ابراز کرده‌اند که ادراک نوجوان از مراقبت و محبت کم والدین، به‌طور مستقیم با بزهکاری و بهزیستی کم ارتباط دارد. (گلدستین و هیون، ۲۰۰۰: ۱۳۹).

«پاتریشیا اوبرایان»، (۲۰۰۲) از نظر مددکاری اجتماعی به مسائل و مشکلات پس از حبس توجه کرده و موانع مستقیم و غیرمستقیم موجود بر سر راه اشتغال این زنان، را مورد بررسی قرار داده است. «اوبرایان»، در این مقاله پنج دسته از موانع را در حوزه حمایت‌های خانواده، مسکن، خشونت خانگی، درمان و سوءمصرف مواد مخدر و الکل و اشتغال و رفاه اقتصادی شناسایی و ارزیابی کرده است و برطرف کردن این موانع، در بازسازی زندگی پس از زندان، نقش مؤثری دارد. (اوبرایان، ۲۰۰۲).

«مکلین»، «روبارژ» و «شرمن» در سال ۲۰۰۶ پژوهش دیگری به نام «آزادی از زندان؛ لحظه بحرانی یا پنجره‌ای رو به فرصت برای زنان زندانی در شهر بالتیمور» انجام داده‌اند که در این طرح با ۱۴۸ زن در بازداشتگاه مرکزی این شهر مصاحبه شده است. آنها از این زنان پرسیده‌اند پس از آزادی از زندان، چه موانعی را در مواجهه با آزادی پیش‌بینی می‌کنند و چه نوع خدماتی برای آنان سودمند خواهد بود؟ زنان در پاسخ به این سئوال‌ها این فهرست را درباره خدمات لازم ارائه کرده‌اند: خدمات درمانی و بهداشتی، خدمات مشاوره‌ای و مددکاری به‌ویژه درارتباط با آزارهای گذشته، خدمات آموزشی، خدمات اشتغال، خدمات مسکن و سرپناه و ترک اعتیاد. (مکلین و همکاران، ۲۰۰۶: ۲۸۲).

ناکافی بودن منابع حمایتی و ناقص بودن فرایند جامعه‌پذیری خانواده‌های زندانیان باعث بازتولید جرائم و افزایش بزهکاری در جامعه می‌گردد و اندک پیوندهای ضعیف اجتماعی گسسته می‌شود. ادغام و جامعه‌پذیری مجدد خانواده‌های زندانیان در نهادهای اجتماعی به‌سختی انجام می‌گیرد و «داغ ننگ» زندان، مجرم‌پنداری را تداوم می‌بخشد و فرصت ادغام اجتماعی را از اعضای خانواده‌ی زندانیان سلب می‌کند. افراد داغ‌خورده از جانب دیگران، به‌سختی پذیرش می‌شوند و گاهی خروج از این چرخه‌ی معیوب برای بسیاری از آنها امکان‌پذیر نمی‌شود و آن‌ها را در شبکه‌های مجرمان و بازتولید

چرخه‌ی معیوب جُرم قرار می‌دهد. طبق نظر «اروینگ گافمن»، داغ ننگ موجب می‌شود این‌گونه افراد از جریان عادی زندگی خارج و مجبور شوند با مصیبت‌ها و مشکلات خود مبارزه کنند. (گافمن، ۱۳۸۶: ۱۸-۱۱).

مبانی نظری

حمایت اجتماعی به مراقبت، محبت، عزت و کمکی که سایر افراد و گروه‌ها به فرد ارزانی می‌دارند، گفته می‌شود. این حمایت را ممکن است منابع گوناگونی مانند همسر، نامزد، خانواده، اقوام دوستان، همکاران، پزشک یا سازمان‌های اجتماعی به عمل آورند (سارافینو، ۱۳۸۷: ۱۷۸). «واکس»^۱ (۱۹۸۸) می‌گوید حمایت اجتماعی می‌تواند به عنوان یک فرآیند پیچیده‌تر تعریف شود که در آن یک درگیری فعال بین یک شخص با شبکه پشتیبانی خود است که شامل ارائه همدلی، مراقبت، عشق و اعتماد (پشتیبانی عاطفی)، کمک واقعی در زمان، پول و انرژی (پشتیبانی ابزار)، بازخورد ارزیابی (پشتیبانی ارزیابی) و اطلاعات، مشاوره و پیشنهادات (پشتیبانی اطلاعاتی) می‌باشد (واکس و همکاران، ۱۹۸۵). شکل‌های حمایت از دیدگاه «هاوس»^۲ متفاوت است؛ حمایت عاطفی (میل، عشق، همدلی)، پشتیبانی مالی و مادی (کالا و خدمات و پول نقد)، پشتیبانی اطلاعاتی، پشتیبانی روحی و روانی و ارزیابی فرد از خود حمایت اجتماعی. هرچه میزان حمایت اجتماعی افزایش یابد، سطح سلامتی نیز افزایش پیدا می‌کند و بالعکس. از این نگاه، داشتن سلامتی مشروط به داشتن حمایت اجتماعی است. (هاوس، ۱۹۸۱)

«سارافینو»^۳ (۲۰۰۲) معتقد است حمایت اجتماعی به مراقبت، محبت، عزت، تسلی و کمکی که سایر افراد با گروه‌های اجتماعی به فرد ارزانی می‌دارند گفته می‌شود. این حمایت را ممکن است منابع گوناگونی مانند همسر، نامزد، اقوام و دوستان، همکاران و یا سایر سازمان‌های اجتماعی به عمل آورند (سارافینو، ۲۰۰۲؛ بهمنی، ۱۳۸۷: ۷۸). «کاپلان»^۴ و همکارانش به حمایت اجتماعی به عنوان درجه‌ای از برآورده کردن نیازهای احساسی، رضایت، تعلق و امنیت برای دیگران اشاره می‌کنند. «مک‌کول»^۵ حمایت اجتماعی را آگاهی فرد در مورد اینکه افرادی وجود دارند که وی را دوست داشته و

۱. Vaux
۲. House
۳. Comb
۴. Kaplan
۵. Mccoll

برای او ارزش قائل شده از وی مراقبت کنند و می‌توان به کمک‌های آن‌ها اعتماد نموده تعریف می‌کند. (وانگ^۱، کلینتن^۲، فنگ^۳ و لی^۴، ۲۰۰۴: ۸۱۶-۸۲۴؛ به نقل از رفیعی، ۱۳۹۲: ۷۳).

حمایت اجتماعی یکی از پیامدها و محصولات سرمایه اجتماعی است. حمایت اجتماعی به اعمال انجام شده برای یک فرد آشفته به وسیله‌ی افراد عمده از قبیل اعضای خانواده، دوستان، همکاران، خویشاوندان و همسایگان اطلاق می‌شود. این اعمال از نظر هاوس شامل حمایت ابزاری، حمایت اجتماعی-هیجانی و حمایت اطلاعاتی می‌شود (هاوس، ۱۹۸۸). این اعمال از نظر هاوس (۱۹۸۸) و لوئیس (۱۹۸۶) عبارتند از:

حمایت عینی ابزاری: به اعمال و موارد فراهم شده به وسیله‌ی دیگران اطلاق می‌شود که فرد را برای انجام مسئولیت‌های مربوط به نقش معمولی قادر می‌سازد. حمایت ابزاری به کمک‌های مادی، عینی و واقعی دریافت شده توسط یک فرد از سوی دیگران اطلاق می‌گردد. این نوع حمایت به افراد کمک می‌کند تا نیازهای روزانه خود را تأمین نمایند و شامل عناصری از کمک‌های مادی و عینی نظیر قرض دادن پول، کمک کردن در نظافت منزل، جابه‌جایی و حرکت کردن، حمام رفتن و رانندگی کردن است (درنتا و همکاران، ۲۰۰۶).

حمایت اطلاعاتی: به ارتباطات فکری یا آشکار کردن واقعیت برای مشکلات موجود از قبیل نصیحت و توصیه، پسخوراند شخصی و اطلاعات اطلاق می‌شود که ممکن است شرایط زندگی فرد را آسان‌تر سازد. حمایت اطلاعاتی شامل کمک به فهم یک مسئله و مشکل است. این نوع حمایت، دلالت بر اطلاعاتی دارد که فرد می‌تواند در برابر مسائل شخصی و محیطی از آن استفاده کند. کسب اطلاعات ضروری از طریق تعامل‌های اجتماعی با دیگران را حمایت اطلاعاتی تعریف کرده‌اند (گاچل و همکاران، ۱۳۷۷). به عبارتی دیگر، حمایت اطلاعاتی شامل دادن توصیه‌ها، جهت‌گیری‌ها، پیشنهادات، یا بازخوردها به یک فرد راجع به چگونگی عملکردش می‌باشد (سارافینو، ۱۹۹۸).

حمایت اجتماعی-هیجانی: به تأییدات فرد یا تظاهرات عشق، گریه کردن، اعتماد کردن، همدردی و احساس تعلق به گروه اطلاق می‌شود. حمایت عاطفی به منابع مرتبط با داشتن کسانی دلالت دارد که برای دلداری و احساس اطمینان، فرد می‌تواند به آن‌ها رجوع کند. افرادی که دارای منابع عاطفی کافی‌اند، احساس می‌کنند دیگرانی را دارند که در مشکلات می‌توانند، به آن‌ها مراجعه کنند (ورمزیار، ۱۳۸۷: ۷۹-۷۸). برکمان و سیم (۱۹۷۹) به عنوان نظریه‌پردازان

---

^۱.Wong
^۲.Clinton
^۳.Li
^۴.Fong

ایده‌ی تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت روانی، بر شاخص‌هایی مانند ازدواج، تعداد تماس‌های فرد با دیگران (تماس‌های حضوری تا تلفنی و پستی)، کیفیت تماس‌های مورد بحث، تاکید کرده‌اند. آن‌ها استدلال می‌کنند که هر چه شبکه اجتماعی فرد بهتر باشد او کمتر در معرض بیماری قرار می‌گیرد. همچنین نوع ادراک فرد از تماس‌ها و ارتباطاتش با دیگران اهمیت خاصی در احساس او نسبت به خود و سلامتی‌اش دارد. (نبوی و همکاران، ۱۳۸۸: ۷۹).

این پژوهشگران برای تبیین چگونگی تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامتی روانی از دو مدل استفاده می‌کنند. مدل تأثیر مستقیم (کلی) و مدل تأثیر غیرمستقیم. بر پایه مدل تأثیر مستقیم، حمایت اجتماعی صرفنظر از اینکه فرد تحت استرس باشد یا نه، اثرهای سودمندی بر سلامتی دارد و نداشتن حمایت اجتماعی دارای پیامدهای منفی بر سلامتی افراد است. (سارافینو، ۱۳۸۷: ۱۸۵-۱۸۶).

مبتنی بر «مدل تأثیر مستقیم حمایت اجتماعی»، خدمات بهداشتی و درمانی ارائه شده توسط «انجمن حمایت زندانیان» می‌تواند به ارتقای سلامت روانی و اجتماعی افراد در جامعه هدف منجر گردد. این مدل عنوان می‌کند داشتن حمایت اجتماعی برای سلامتی مفید است و برعکس نداشتن یا فقدان حمایت اجتماعی دارای تأثیرات منفی در سلامتی است. طبق گزاره‌ی اصلی این مدل هرچه حمایت اجتماعی فرد بیشتر باشد او از سلامتی بیشتری برخوردار است. از این رو سلامتی متأثر از میزان داشتن حمایت اجتماعی است. در مدل تأثیر مستقیم، سلامتی تابعی از حمایت اجتماعی است؛ اگر افراد دارای حمایت اجتماعی باشند از سلامت روانی و سلامت اجتماعی برخوردارند. (سارافینو، ۱۳۸۷؛ قدسی، ۱۳۸۲). طبق «مدل سیر»، حمایت اجتماعی می‌تواند از طریق مختلف در رابطه علی استرس با بیماری نقش داشته باشد (کوهن و مک‌کی، ۱۹۸۴). اولاً حمایت می‌تواند بین رویداد تنش‌زا و واکنش استرس یا کاهش و جلوگیری از ارزیابی واقعه به عنوان استرس مداخله کند. دیگران می‌توانند منابع ضروری را فراهم کنند تا آسیب‌زا بودن یک موقعیت را مورد تردید قرار دهند یا توانایی فرد را برای مقابله با رویداد تنش‌زا تقویت کنند و نیز از اینکه موقعیت خاصی به عنوان موقعیتی بسیار استرس‌زا ارزیابی شود، جلوگیری کنند. مبتنی بر «مدل تأثیر غیرمستقیم یا فرضیه‌ی ضربه‌گیر»، خدمات بهداشتی و درمانی ارائه شده توسط «انجمن حمایت زندانیان» در صورت کفایت و پوشش متناسب به خانواده‌های زندانیان می‌تواند به ارتقای توانایی افراد در مواجهه با استرس‌ها و بحران‌ها در جامعه هدف منجر گردد. حمایت اجتماعی برای افرادی مفید و مؤثر است که تحت فشار روانی و استرس قرار دارند. حمایت اجتماعی همانند سپری در مقابل ضربات ناشی از استرس،

عمل کرده و نقش تعدیل‌کننده آثار منفی حوادث استرس‌زا را بازی می‌کند. لذا «مدل ضربه‌گیر»، عنوان می‌کند حمایت اجتماعی بر سلامت روانی تأثیر می‌گذارد. (لاندمن و همکاران، ۲۰۰۵: ۲۵۵۰-۲۵۴۹؛ علی‌پور، ۱۳۸۵: ۱۳۶-۱۳۸).

فرضیه‌های پژوهش کمی

فرضیه اصلی: «خدمات انجمن حمایت زندانیان» بر «عملکرد خانوادگی» تأثیر گذار است.

فرضیه فرعی: خدمات «معیشتی»، «اشتغال و حرفه‌آموزی»، «فرهنگی و تربیتی»، «آموزشی و مشاوره‌ای» و «بهداشتی و درمانی» بر «عملکرد خانوادگی زندانیان» تأثیر گذار است.

سئوالات پژوهش کیفی

۱- عمده خدمات حمایتی انجمن حمایت به خانواده‌های زندانیان کدامند؟

۲- عمده طرح‌های حمایتی سایر نهادهای حمایتی کدامند؟

۳- چالش‌های نهادهای حمایتی در ارائه خدمات به خانواده‌های زندانیان کدامند؟

روش

پژوهش حاضر مبتنی بر «روش ترکیبی»^۱ است و از ابزارهای «تحقیق کیفی»^۲ مانند «مصاحبه»، «بحث متمرکز گروهی»^۳، جلسات «طوفان مغزی»^۴ و ابزارهای «تحقیق کمی»^۵ مثل «پرسشنامه» بهره می‌گیرد. در این پژوهش سئوالات اساسی پژوهش مبتنی بر رویکرد کمی است و برای شناسایی تأثیرات مداخلات «انجمن حمایت زندانیان» از ابزارهای تحقیق کیفی مانند «بحث متمرکز گروهی»، جلسات «بارش فکری» و «مصاحبه‌های اکتشافی» استفاده شد. فاز اول پژوهش حاضر بر «تحقیق کمی» استوار است که مبتنی بر «پیمایش» بود. فاز دوم پژوهش حاضر بر «تحقیق کیفی» استوار است و در دو مرحله انجام شد. در مرحله اول از طریق اجرای «بحث متمرکز گروهی» و جلسات «طوفان مغزی» با مددکاران و کارکنان زندان درباره حمایت‌های در حال انجام از زندانیان و حمایت‌های پیشنهادی انجام گردید. همچنین مصاحبه‌های اکتشافی با ذی‌مدخلان حوزه‌ی زندان صورت گرفت. لذا برای فهم عمیق و درک تجارب زیسته‌ی کارکنان

۱. Mixed Method
۲. Qualitative Research
۳. Focus Group Discuccion
۴. Brain Storm
۵. Quantitative Research

و مددکاران زندان و جهت ثبت رویدادی که آنها عیناً و مستقیماً در جهان زندگی و کاری با آن برخورد می‌نمایند ابزارهای تحقیق کیفی مورد استفاده قرار گرفت.

در مرحله‌ی دوم داده‌های کیفی گردآوری شده با استفاده از ابزار «تحلیل مضمون»^۱ مورد تحلیل قرار گرفته است. «تحلیل مضمون» این حسن را دارد که همانند «نظریه زمینه‌ای»^۲، متن داده‌ها در مضامین پایه و سازمان‌دهنده و هسته‌ای طبقه بندی و استخراج می‌شوند تا نتایج حاصل از داده‌های آن تحقیق برساخت شود.

در فاز کیفی تحقیق، ابزارهای «جلسات متمرکز گروهی»، «طوفان مغزی» و مصاحبه‌های اکتشافی مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین برای تحلیل داده‌های کیفی از «تحلیل تماتیک» استفاده گردید تا از منظر ذی‌نفعان و ذی‌مدخلان، وضعیت حمایت اجتماعی از خانواده‌های زندانیان توسط انجمن حمایت زندانیان ارزیابی گردد و راهکارهای موثر و خلاقانه در این خصوص ارائه گردد.

ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کمی پژوهش «پرسشنامه» می‌باشد. روش «پیمایش» در فاز کمی ایجاب می‌کند اعضای جامعه آماری به پرسش‌های مورد مطالعه در موضوع تحقیق پاسخ دهند. ابزار گردآوری داده‌های کمی دو پرسشنامه است که عبارتند از:

الف- آزمون سنجش عملکرد خانواده اپشتاین (FAD)؛

ابزار سنجش خانواده یک پرسشنامه ۶۰ سئوالی است که برای سنجیدن عملکرد خانواده تدوین شده است. این ابزار مبتنی بر الگوی نظری «مک‌مستر»^۳ و ابزار اندازه‌گیری «عملکرد خانواده» که توسط «ناتان بی. اپشتاین»^۴، «لاورنس ام بالدوین»^۵ و «دوان. اس. بیشاپ»^۶ تدوین شد و شامل مولفه‌های ۱- «حل مسئله»، ۲- «ارتباطات»، ۳- «نقش‌ها»، ۴- «واکنش‌های عاطفی»، ۵- «آمیزش عاطفی»، ۶- «کنترل رفتار» و ۷- «عملکرد کلی خانواده» است. (اپشتاین، بیشاپ، میلیر و کیتنر، ۲۰۰۳). شیوه‌ی سنجش عملکرد خانوادگی «مک‌مستر» برای ارزیابی عملکرد خانواده بر اساس توصیف مدل «مک‌مستر» از عملکرد خانواده (MMFF)^۷ طراحی شده است. (استیونسون، هیند و آکستر، ۱۹۹۵).

۱. Thematic Analysis

۲. Grounded Theory

۳. MC Master

۴. Nathan Epstein

۵. Lawrence M. Baldwin

۶. Doan. S. Bishop

۷. McMaster Model of Family Functioning (MMFF)

ب- پرسشنامه‌ی محقق ساخته ارزیابی خدمات انجمن حمایت زندانیان به خانواده‌ها.

- جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری پژوهش کمی

جامعه‌ی آماری مورد نظر برای تکمیل پرسشنامه‌های تحقیق شامل همه‌ی خانواده‌های تحت پوشش خدمات انجمن حمایت زندانیان در استان تهران (۳۳۱۴ خانواده) است که بر اساس آخرین آمار انجمن حمایت از زندانیان در سال ۱۳۹۹ می‌باشد. نمونه‌ی آماری پژوهش در فاز کمی شامل ۳۸۴ خانواده تحت پوشش انجمن حمایت زندانیان استان تهران است که بر اساس جدول برآورد حجم نمونه «مورگان» انتخاب گردیده است. روش نمونه‌گیری در فاز کمی مبتنی بر «نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای» است. در این پژوهش با توجه به پراکندگی خانواده‌های تحت پوشش انجمن حمایت زندانیان در دوازده شهر استان تهران، نسبت حجم نمونه به حجم جامعه برآورد شده و بر اساس نسبت و درصد سهم هر شهر از پراکندگی خانواده‌های تحت پوشش انجمن حمایت از زندانیان در استان تهران، نمونه‌ی آماری هریک از شهرها تهران اختصاص یافت.

جدول (۱): حجم نمونه منتخب از خانواده‌های تحت پوشش انجمن حمایت زندانیان

ردیف	نام انجمن حمایت	تعداد کل خانواده تحت پوشش	نمونه منتخب
۱	مرکز(تهران)	۱۲۹۱	۱۵۰
۲	رباط کریم	۱۴۴	۱۶
۳	شهریار	۳۰۰	۳۵
۴	پاکدشت	۸۰	۹
۵	ملارد	۴۱۰	۴۷
۶	شهرقدس	۲۹۳	۳۴
۷	قرچک	۹۳	۱۱
۸	دماوند	۴۳	۵
۹	ورامین	۳۰۹	۳۶
۱۰	شهرری	۱۵۴	۱۸
۱۱	بهارستان	۱۷۸	۲۰
۱۲	فیروزکوه	۲۰	۲
	جمع کل	۱۹۱۴	۳۸۴

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری پژوهش کیفی

جامعه آماری اجرای پژوهش کیفی با سه ابزار «بحث متمرکز گروهی»، «بارش فکری» و «مصاحبه‌های اکتشافی» شامل کارکنان زندان، مددکاران زندان، مشاوران و مدیران زندان و تعداد حجم نمونه فاز کیفی ۱۵ نفر بوده است.

یافته‌ها

یافته‌های کمی

یافته‌های کمی؛ توصیف «پایگاه اقتصادی و اجتماعی پاسخگویان»

(جدول ۲- توزیع فراوانی تحصیلات، محل سکونت، شغل، درآمد و مسکن)

ردیف	تحصیلات	فراوانی	درصد
۱	بیسواد	۱۱۳	۲۹,۴
۲	زیر دیپلم	۱۹۹	۵۱,۷
۳	دیپلم	۷۰	۱۸,۲
۴	فوق دیپلم و لیسانس	۳	۰,۸
ردیف	محل سکونت	فراوانی	درصد
۱	فقیرنشین	۸۴	۲۱,۸
۲	ضعیف نشین	۲۷۳	۷۰,۹
۳	متوسط نشین	۲۸	۷,۳
ردیف	شغل	فراوانی	درصد
۱	خانه‌دار	۳۵۱	۹۱,۲
۲	کارگر	۲۳	۶
۳	کارمند	۴	۱
۴	سایر	۷	۱,۸
ردیف	درآمد	فراوانی	درصد
۱	کمتر از یک میلیون تومان	۲۱۶	۵۶,۱
۲	یک الی دو میلیون تومان	۱۳۲	۳۴,۳
۳	بیشتر از دو میلیون تومان	۳۷	۹,۶
ردیف	وضع مسکن	فراوانی	درصد
۱	فاقد هرگونه مسکن	۱	۰,۳
۲	منزل مددجو(زندانی)	۳۰	۷,۸
۳	استیجاری	۳۲۹	۸۵,۵

نقش حمایت اجتماعی بر عملکرد خانواده زندانیان (مطالعه موردی خانواده‌های زندانیان تحت پوشش در تهران)

۴	پدری	۱۳	۳,۴
۵	شخصی	۱۲	۳,۱
ردیف	تعداد فرزندان	فراوانی	درصد
۱	یک فرزند	۵۷	۱۴,۸
۲	دو فرزند	۱۴۹	۳۸,۷
۳	سه فرزند	۱۲۱	۳۱,۴
۴	چهار فرزند و بیشتر	۵۷	۱۴,۸

۲۹,۴ درصد از پاسخگویان بیسواد، ۵۱,۷ درصد از افراد در سطح زیردیپلم و ۱۸,۲ درصد دیپلم می‌باشند. ۲۱,۸ درصد افراد ساکن منطقه فقیرنشین و ۷۰,۹ درصد از منطقه ضعیف‌نشین و ۷,۳ درصد نیز در سطح متوسط هستند. ۹۱,۲ درصد از پاسخگویان خانه‌دار، ۶ درصد کارگر، ۱ درصد کارمند و ۱,۸ درصد دارای سایر مشاغل می‌باشند. ۵۶,۱ درصد از خانواده‌ها درآمد ماهانه زیر یک میلیون، ۳۴,۳ درصد یک الی دو میلیون و ۹,۶ درصد نیز درآمد ماهانه‌شان بیش از دو میلیون است. ۷,۸ درصد از «خانواده‌های تحت پوشش»، در خانه همسر و ۸۵,۵ درصد افراد نیز در خانه استیجاری زندگی می‌کنند. ۱۴,۵ درصد از همسران زندانیان بیمار می‌باشند. ۱۰,۴ درصد از همسران زندانیان دارای اعتیاد به مواد مخدر می‌باشند. ۱۴ درصد از همسران زندانیان خانواده‌های تحت پوشش دارای سابقه حبس می‌باشند.

- یافته‌های کمی؛ آزمون فرضیه‌ها

- فرضیه اصلی: «خدمات انجمن حمایت» بر «عملکرد خانوادگی» تاثیرگذار است.

(جدول ۳- آماره‌های همبستگی «عملکرد خانواده» و «خدمات انجمن حمایت»)

تعداد نمونه	معنی‌داری	همبستگی پیرسون	عملکرد خانواده و خرده‌مقیاس‌ها
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۰۷	متغیر «عملکرد خانواده» (FAD)
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۴۷	۱- حل مسئله
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۳۹	۲- ارتباط
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۶۷	۳- نقش‌ها
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۱۹	۴- همراهی عاطفی
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۱۱	۵- آمیزش عاطفی
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۸۱	۶- کنترل رفتاری
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۲۶	۷- عملکرد عمومی خانواده

معنی داری «عملکرد خانواده» و «خدمات انجمن حمایت» در خانواده‌های تحت پوشش استان تهران برابر با (۰,۰۰۰) و ضریب همبستگی دو متغیر (۰,۶۰۷) حاکی از همبستگی مثبت و متوسط بین «خدمات انجمن حمایت» و «عملکرد خانواده» می‌باشد. معنی داری رابطه‌ی خرده‌مقیاس‌های هفت‌گانه با متغیر «خدمات انجمن» کمتر از (۰,۰۵) است که نشان از همبستگی مثبت و متوسط است.

– آزمون فرضیه فرعی

خدمات «مادی و معیشتی»، «اشتغال و حرفه‌آموزی»، «فرهنگی و تربیتی»، «آموزشی و مشاوره‌ای» و «بهداشتی و درمانی» بر «عملکرد خانواده‌ی زندانیان» تاثیرگذار است.

(جدول ۴- آماره‌های همبستگی «عملکرد خانواده» و «خرده‌مقیاس‌های خدمات»)

نمونه	معنی داری	همبستگی پیرسون	عملکرد خانواده و خرده‌مقیاس‌ها
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۲۳	«عملکرد خانواده» و «خدمات مادی»
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۶۴	«عملکرد خانواده» و «حرفه‌آموزی»
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۱۶	«عملکرد خانواده» و «خدمات فرهنگی»
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۵۰۲	«عملکرد خانواده» و «خدمات مشاوره‌ای»
۳۸۴	۰,۰۰۰	***۰,۶۲۵	«عملکرد خانواده» و «خدمات درمانی»

معنی داری رابطه‌ی «عملکرد خانواده» و تامین «نیازهای مادی و معیشتی» خانواده‌های تحت پوشش برابر با (۰,۰۰۰) است که نشان می‌دهد همبستگی معنی داری بین این دو متغیر وجود دارد. لذا «خدمات مالی و معیشتی» مانند «پرداخت مستمری ماهانه»، «کمک‌هزینه‌ی زندگی»، «کمک‌هزینه‌ی مسکن»، «کمک‌هزینه‌ی تحصیلی»، پرداخت «هزینه‌های ایاب و ذهاب»، «پرداخت اقساط و اجور معوق»، «پرداخت عیدی»، «پرداخت‌های مناسبی»، تخصیص «سبد کالا» و «بن خانوار» و «توزیع پوشاک و تهیه لوازم منزل» بر عملکرد خانواده‌های زندانیان تاثیرگذار است.

معنی داری رابطه‌ی بین «عملکرد خانواده» و «خدمات اشتغال و حرفه‌آموزی» در خانواده‌های تحت پوشش برابر با (۰,۰۰۰) است که نشان می‌دهد همبستگی معنی داری بین این دو متغیر وجود دارد. لذا «خدمات اشتغال و حرفه‌آموزی» انجمن حمایت زندانیان مانند «توانمندسازی شغلی»، «آموزش مشاغل و حرفه‌ها»، «ایجاد اشتغال در منزل»، «خدمات خانه کارآفرینی»، «تسهیلات اشتغال کسب و کار خانگی و خوداشتغالی»، «ارائه و فروش محصولات تولیدی در بازار»،

نقش حمایت اجتماعی بر عملکرد خانواده زندانیان (مطالعه موردی خانواده‌های زندانیان تحت پوشش در تهران)

«آموزش کسب و کار خانگی»، «مشاوره‌های شغلی»، «گروه‌های همیار مشاغل جمعی» و خدماتی از این دست بر کیفیت عملکرد خانواده‌های زندانیان تاثیرگذار است.

معنی‌داری رابطه‌ی بین «عملکرد خانواده» و «خدمات فرهنگی و تربیتی» در خانواده‌های تحت پوشش برابر با (۰,۰۰۰) است که نشان می‌دهد همبستگی معنی‌داری بین این دو متغیر وجود دارد. لذا «خدمات فرهنگی و تربیتی» مانند «حمایت‌های عاطفی»، «ارائه الگوهای اخلاقی و عاطفی»، «مشاوره‌های تحصیلی و آموزش پیشگیری از ترک تحصیل»، «آموزش پیشگیری از رفتارهای پرخطر»، «آموزش پیشگیری از بزهکاری» و «سرکشی‌های دوره‌ای مددکاران اجتماعی» بر کیفیت عملکرد خانواده‌های زندانیان تاثیرگذار است.

معنی‌داری رابطه‌ی «عملکرد خانواده» و «خدمات آموزشی و مشاوره‌ای» برابر با (۰,۰۰۰) است که نشان می‌دهد همبستگی معنی‌داری بین این دو متغیر وجود دارد. لذا «خدمات آموزشی و مشاوره‌ای» مانند «آموزش پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی»، «آموزش‌های پیشگیری از طلاق»، «مشاوره‌های پیشگیری و درمان اعتیاد»، «آموزش پیشگیری از ترک و فرار از منزل»، «آموزش پیشگیری از مفاسد اخلاقی»، «مشاوره‌های تحصیلی و پیشگیری از ترک تحصیل» بر کیفیت عملکرد خانواده‌های زندانیان تاثیرگذار است.

معنی‌داری رابطه‌ی بین «عملکرد خانواده» و «تامین نیازهای بهداشتی و درمانی» برابر با (۰,۰۰۰) است که نشان می‌دهد همبستگی معنی‌داری وجود دارد. لذا «خدمات بهداشتی و درمانی» مانند «مشاوره‌های روانشناسی حضوری به خانواده‌ها»، «مشاوره‌های تلفنی»، «پرداخت کمک‌هزینه‌ی درمانی و پزشکی»، «آموزش‌های سلامت روان» و «توزیع بروشورهای آموزشی بهداشتی» بر کیفیت عملکرد خانواده‌های زندانیان تاثیرگذار است.

- یافته‌های کیفی

سؤال کیفی ۱- عمده خدمات حمایتی انجمن به خانواده‌های زندانیان کدامند؟

(جدول ۵- عمده خدمات حمایتی انجمن حمایت به خانواده‌های زندانیان)

ردیف	مضمون	خدمات حمایتی انجمن حمایت به خانواده‌های زندانیان
۱	وام	۱- معرفی خانواده مددجو جهت وام خوداشتغالی ۲۰۰ میلیون ریال با سود ۴ درصد به صندوق کارآفرینی امید یا بانک مهر ایران (مصاحبه با فرزند پسر زندانی؛ ۲۹ ساله) ۲- معرفی روستائیان واجد شرایط جهت دریافت وام تولید روستایی (مصاحبه با همسر زندانی؛ ۳۸ ساله)

۲	اشتغال	۱- اخذ فرصت‌های شغلی با توانمندی‌های خانواده مددجو از مراکز کارایی (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان) ۲- معرفی خانواده مددجو به مراکز کارایی غیردولتی جهت اشتغال (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان) ۳- معرفی به سازمان فنی و حرفه‌ای جهت آموزش توانمندی و مهارت (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)
۳	حمایت از زنان و کودکان بدسرپرست	۱- معرفی خانواده‌های زندانیان زیر یک سال حبس به انجمن حمایت زندانیان (مصاحبه با مددکاران زندان) ۲- معرفی خانواده‌های زندانیان بیش از یک سال حبس به کمیته امداد (مصاحبه با همسر زندانی؛ ۳۱ ساله)
۴	رفع نیازهای درمانی	معرفی به مراکز درمانی و بیمارستانی طبق تفاهم‌نامه‌ها (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)
۵	امور شهرداری	معرفی به شهرداری جهت مساعدت طبق تفاهم‌نامه‌های منعقد (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)
۶	تحصیل	مکاتبه با آموزش و پرورش و مساعدت به علت عُسر و حرج خانواده‌های معرفی شده (مصاحبه با همسر زندانی؛ ۴۳ ساله)
۷	بیمه درمانی	تا سال ۱۳۹۶ معرفی به بیمه سلامت جهت بیمه رایگان سلامت
۸	مشاوره‌های روانشناسی	۱- مشاوره توسط مددکار انجمن حمایت و سایر نهادهای حمایتی (مصاحبه با همسر زندانی؛ ۲۷ ساله) ۲- معرفی به شورای حل اختلاف خانوادگی (مصاحبه با همسر؛ ۳۱ ساله)
۹	مشکلات حقوقی	۱- مشاوره حقوقی (مصاحبه با همسران زندانی؛ ۳۱ و ۴۳ ساله) ۲- معرفی به وکیل (مصاحبه با فرزند پسر زندانی؛ ۲۹ ساله)
۱۰	مشکلات معیشتی	بازدید از منزل مددجو و تهیه گزارش توسط مددکار بازدیدکننده جهت تامین بخشی از هزینه‌های ودیعه مسکن، آب، برق، گاز و ... (مصاحبه با همسران زندانی؛ ۲۷، ۳۱ و ۴۳ ساله)
۱۱	ترک اعتیاد	معرفی به مراکز ترک اعتیاد (مصاحبه با همسر زندانی؛ ۲۸ ساله)
۱۲	بیماری‌های خطرناک	معاونت بهداشتی علوم پزشکی (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)
۱۳	تماس با شاکی	جلب رضایت شاکی خصوصی و یا تخفیف خسارت برای آزادی زندانی. (مصاحبه با همسران زندانی؛ ۳۱ و ۴۳ ساله)

سؤال کیفی ۲- عمده طرح‌های حمایتی سایر نهادهای حمایتی کدامند؟

الف- طرح توانمندسازی زنان سرپرست خانوار (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)

ب- طرح گروه همیار زنان سرپرست خانوار (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان)

ج- طرح مسکن مددجویان سازمان بهزیستی؛ (مصاحبه با مددکاران زندان).

د- طرح بهبود تغذیه سازمان بهزیستی؛ (مصاحبه با مدیران انجمن حمایت زندانیان).

ه- ارائه خدمات به کودکان بی سرپرست یا بدسرپرست. (مصاحبه با مددکاران زندان).

سؤال کیفی ۳- چالش‌های نهادهای حمایتی در ارائه خدمات به خانواده‌های زندانیان کدامند؟

مبتنی بر تحلیل «کینگ» و «هوروکس» انواع مضامین در «تحلیل تماتیک» عبارتند از مضمون توصیفی، مضمون تفسیری و مضمون رابطه‌ای. مبنای طبقه‌بندی در این نظریه، ماهیت مضمون در متن می‌باشد. (کینگ و هوروکس، ۲۰۱۰: ۱۵۳).

مضمون توصیفی؛ توزیع نامتوازن حمایت‌های نهادی

مفهوم ۱؛ عدم کفایت حمایت نهادی

عملکرد خدماتی سازمان‌های حمایتی انواع و میزان کمک‌ها و خدمات مادی و غیرمادی دریافتی خانواده زندانیان از این نهادها (کمیت‌ها، امداد، سازمان بهزیستی، انجمن حمایت زندانیان، و هلال احمر) را شامل می‌شود که در مجموع کفایت لازم برای برطرف کردن نیازهای خانواده‌های زندانیان را دارا نیست.

مفهوم ۲؛ کمبود نیروی انسانی

سازمان زندان‌ها طبق شرح وظیفه‌ای که در قبال زندانیان دارد اقدام به ارائه خدمات برای بازداشتی‌های موقت و سایر محکومین تسهیلاتی را برای ملاقات خانواده‌ها ارائه می‌کند. مددکاری زندان بیش از ۱۳ نوع خدمت به زندانیان ارائه می‌دهد که از پیگیری پرونده قضائی گرفته تا مقدمات آزادی را شامل می‌شود اما به جهت کمبود مددکاران زندان‌ها خدمات مددکاری نیازمندی‌های تمامی زندانیان را پوشش نمی‌دهد.

مفهوم ۳؛ قطع ارتباط در گذر زمان

انجمن حمایت زندانیان به عنوان انجمنی که مختص به زندانیان و خانواده‌های آنان است، خدمات اصلی و هزینه بر خود را به جهت کمبود منابع صرفاً در طول چند ماه اول حبس زندانی و تا زمان قرار گرفتن قطعی اسم خانواده در یکی از

لیست‌های دو نهاد حمایتی عمده ارائه می‌دهد، اما امکان حفظ ارتباط خانواده زندانیان با این انجمن و استفاده از سایر خدمات آن طویل‌المدت نخواهد بود. ضمن اینکه تمامی خانواده‌های نیازمند زندانیان تحت پوشش و حمایت انجمن نیستند.

مضمون تفسیری؛ سیاستگذاری نامتوازن

مفهوم ۴؛ ناهمپوشانی حمایت نهادی

کمیت‌ه امداد و سازمان بهزیستی به‌عنوان دو نهاد حمایتی عمده، سیاست ویژه‌ای در قبال خانواده‌های زندانیان اتخاذ نموده‌اند. خانواده زندانیان به‌عنوان اقلیتی از مددجویان کمیت‌ه امداد و در سازمان بهزیستی به‌عنوان جمعیت معدودی از زنان سرپرست خانوار، از برنامه‌ها و خدماتی که به سایر مشمولین ارائه می‌شود، برخوردارند.

مفهوم ۵؛ ناهمپوشانی حمایت موردی

اقدامات ناکافی بنیاد شهید و ایثارگران از زندانیان و خانواده‌های ایثارگر و جانباز و شهداء در جهت رفع معضلات ناشی از حبس از چالش‌های حمایت اجتماعی است.

مفهوم ۶؛ پراکندگی حمایت موردی

جمعیت هلال احمر متولی کوتاه‌مدت یا بلندمدت هیچ خانواده‌ای از خانواده‌های زندانیان نیست و صرفاً اقدام به کمک‌های موردی می‌نماید.

مضمون رابطه‌ای؛ قطع پیوندهای هویتی

مفهوم ۷؛ ناقص بودن حمایت اجتماعی

مرکز مراقبت بعد از خروج زندانیان به جهت کمبود منابع و امکانات برای ارائه تسهیلات و فراهم نمودن راهکارهای جذب شغل مددجوی رها شده مشکلاتی را دارد که معدود مددجویان آزاد شده را تحت حمایت قرار دهد.

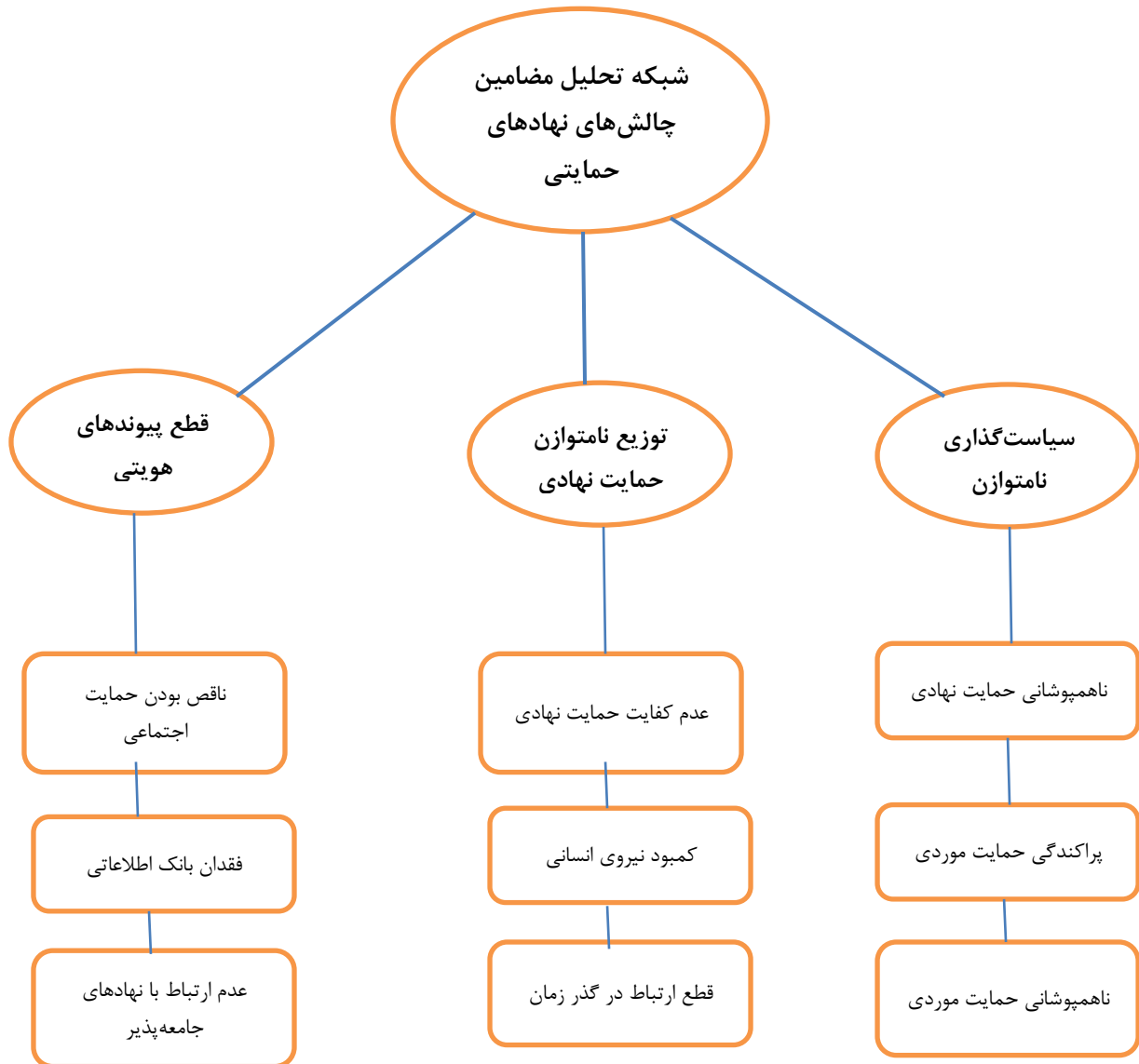
مفهوم ۸؛ فقدان بانک اطلاعاتی

فقدان بانک جامع اطلاعاتی در خصوص خانواده‌های نیازمند زندانیان.

مفهوم ۹؛ عدم ارتباط با نهادهای جامعه‌پذیر

نقش حمایت اجتماعی بر عملکرد خانواده زندانیان (مطالعه موردی خانواده‌های زندانیان تحت پوشش در تهران)
 فقدان بانک جامع اطلاعاتی خانواده‌های زندانیان موجب می‌شود فرصت‌های شغلی و پیوندهای اقتصادی و اجتماعی فراهم شده توسط نهادهای حمایتی کمرنگ شده و باعث گسست حلقه‌های اتصال خانواده‌های زندانیان با فرایند جامعه‌پذیری دوباره و نیز امکان ارتکاب مجدد جرم گردد.

(شبکه تحلیل مضامین چالش‌های نهادهای حمایت‌کننده از خانواده‌های زندانیان)

– بحث و نتیجه‌گیری

پیامدهای زندانی شدن سرپرست خانواده بسیار بیشتر از تاثیر حبس بر روی خود فرد زندانیست. پیامدهایی که در نتیجه فقر و طرد اجتماعی زندانی و خانواده‌اش از سوی اجتماع، همسر و فرزندان فرد در دام دزدی و اعتیاد و فحشا و مشکلات بهداشتی و غیربهداشتی گرفتار آید که دامنه برخی از آنها مانند ایدز و هیپاتیت و مواد مخدر تنها در محدوده دایره‌ی خانواده زندانی محدود نشده بلکه جامعه را با خود به منجلاب می‌کشد.

نتایج پژوهش «همسو» با پژوهش «باقی» و «موسوی» (۱۳۹۶) است که دامنه‌ی تاثیر زندانی شدن فرد بر خانواده و «نوع تاثیر» (اقتصادی، اجتماعی، روان‌شناختی) را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج «همسو» با تحقیق «اعظم‌آزاده» (۱۳۹۳) است که نشان داد خانواده زندانیان جمعیتی به شدت متنوع و ناهمگون است و متغیرهای زمینه‌ای تا حدی این ناهمگونی‌ها را متبلور می‌سازد. این پژوهش نیز نشان داد کیفیت زندگی خانواده زندانیان کشور بسیار نامطلوب می‌باشد. این خانواده‌ها اصولاً دارای منبع تامین مالی مناسب و مطمئنی نیستند و مهمترین منبع درآمدی این خانواده‌ها کمک‌های نهادهای حمایتی می‌باشد. نتایج همسو با تحقیق «عزت‌الله میرزایی» (۱۳۸۸) است که نشان داد از بین متغیرهای زمینه‌ای، بین میزان تحصیلات، قومیت، درآمد، علت قبول سرپرستی خانواده، سن، مدت زمان سرپرستی و مدت زمان قرار داشتن تحت پوشش کمیته امداد با کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار رابطه‌ای معنادار است که رابطه سه متغیر آخر با کیفیت زندگی زنان سرپرست رابطه‌ای معکوس بوده است. نتایج این پژوهش همسو با تحقیق «رستگار انارمرزی» (۱۳۸۶) است که نشان داد خانواده‌های زندانیان در سرپرستی فرزندان و مسئولیت نگهداری آنان دچار مشکل هستند، خود را سربار، نان‌خور و زیربار منت بستگان می‌دانند، در تأمین هزینه‌های زندگی مانده‌اند، احساس بدبختی، از دست رفتن جوانی و ناامیدی می‌کنند، از اجتماع سرخورده‌اند، در زندگی آنان مداخله می‌شود، سرزنش می‌شوند، در محله و محل کار خود را بی‌آبرو می‌دانند و مشکلات زندگی آنان به بحث و مجادله در زندگی بستگان نیز کشیده می‌شود. فرزندان آنان نیز مشکلاتی از قبیل بهانه‌گیری، پرخاشگری، عصبانیت از عدم حضور پدر، سرخوردگی از دوستان، ترک تحصیل یا مشکلات تحصیلی و فرار از منزل را تجربه می‌کنند. نتایج این پژوهش همسو با تحقیق «جعفری» و «نیکپور» (۱۳۸۶)، است که نشان داد میزان کمک دریافتی خانواده‌های زندانیان از نهادهای حمایتی (بهبه‌یستی و کمیته امداد) بسیار پائین است و کمک‌های نهادهای حمایتی بسیار ناچیز بوده و نمی‌تواند انتظارات و نیازهای رفاهی خانواده‌های آنان را تأمین نماید.

زندانی بخشی از کارکردهای سنتی خود را از دست داده است؛ زندان که می‌بایست ابزار اصلی کنش در مقابل بزهکاری باشد به این مهم دست نیافته و آمارها نشان می‌دهد بزهکاری و تکرار جرم روند افزایشی مستمر داشته است و آثار و پیامدهای ناخواسته زندانی شدن سرپرست خانواده بیشتر از تاثیر حبس بر روی فرد زندانی است؛ خانواده‌ی زندانی که تا قبل از محبوس شدن سرپرست، در سایه‌ی او و به دور از آثار جرم سرپرست خانوار زندگی می‌کرد، با آگاهی یافتن به جرم سرپرست خانوار، پیوندهای هویتی خود را با نهادهای اجتماعی گسسته می‌بیند.

سیاست‌ها و سیاستگذاری‌های ناقص، غیرجامع و یا اجرای نادرست برنامه‌ها کژکارکردهای متعددی را به‌همراه داشته است که یکی از آن‌ها زندانی شدن فرد است. این سرنوشت به ارمغان رسیده از ساختارهای معیوب جامعه (بحران‌های اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی، انومی و ...) موجب گردیده فرد در اثر ناآگاهی و نیز پیروی از غریزه و نه از روی تعقل و اندیشه‌ورزی در دام انواع جرم و جنایت بیفتد و خود و خانواده‌اش را گرفتار آسیب‌های بعدی نماید. پیامدهایی که در نتیجه فقر و طرد اجتماعی زندانی و خانواده‌اش از سوی اجتماع، همسر و فرزندان فرد در انواع آسیب‌های اجتماعی گرفتار آید که دامنه‌ی آن‌ها تنها در محدوده‌ی دایره‌ی خانواده‌ی زندانی محدود نشده بلکه بازتولید آسیب‌های اجتماعی دیگر را به‌همراه دارد. خانواده‌های زندانیان در هر پنج مولفه‌ی حمایتی «خدمات مالی و معیشتی»، «خدمات اشتغال و حرفه‌آموزی»، «خدمات فرهنگی و تربیتی»، «خدمات آموزشی و مشاوره‌ای» و «خدمات بهداشتی و درمانی» نیازمند حمایت مداوم هستند. بنابراین اقدامات حمایتی از این خانواده‌ها هم باید بسیار جدی گرفته شود و هم باید شامل همه زمینه‌ها از رفع مشکلات اقتصادی تا مسائل فرهنگی و سلامت جسمی و روانی و... باشد. بر این اساس مداخلات انجمن حمایت زندانیان باید هدفمند، جامع و اثربخش باشد تا بخشی از خلاءهای اقتصادی و اجتماعی خانواده‌های زندانیان را ترمیم نماید.

پیشنهادات

الف- تحقیقات میدانی و بازدید از منزل مددجویان؛

ب- افزایش تعداد مددکاران انجمن حمایت؛

ج- گسترش فعالیت‌های اقتصادی انجمن حمایت زندانیان؛

د- پوشش برخی نیازمندی‌های دارویی- درمانی خانواده زندانی؛

ه- تقویت همبستگی خانواده زندانی با نهادهای اجتماعی؛

و- ایجاد بانک اطلاعاتی جامع حمایتی خدمات به خانواده‌های زندانیان؛

و- حرفه‌آموزی و ایجاد اشتغال برای خانواده‌ی زندانی؛

ز- جذب ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری و کارآفرینی در انجمن.

- فهرست منابع

- افراسیابی، علی (۱۳۸۹)؛ امکان‌پذیری اجتماعی بزهکاران در بسترهای کیفی و پساکیفری موجود. فصلنامه علمی مطالعات پیشگیری از جرم. شماره‌ی ۱۵.
- اعظم‌آزاده، منصوره (۱۳۹۳)؛ بررسی تاثیر کمک‌های مادی و غیرمادی نهادهای حمایتی بر کیفیت زندگی خانواده‌های زندانیان کشور. دفتر آموزش و پژوهش سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.
- اعظم‌آزاده، منصوره و مشتاقیان، مرضیه (۱۳۹۶)؛ داغ ننگ، کیفیت روابط اعضاء خانواده و سلامت روان. نشریه جامعه‌شناسی ایران. سال هجدهم. شماره‌ی ۲.
- باقی، عمادالدین و موسوی، میرطاهر (۱۳۹۶)؛ پیامدهای زندانی شدن بر خانواده زندانیان. تحقیقات اجتماعی در ایران. دوره‌ی ۶. شماره‌ی ۳.
- جعفری، محمدحسن و نیکپور، لیلا (۱۳۸۶)؛ بررسی تأثیر مجازات زندان بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده‌های زندانیان زندان‌های شیراز. مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی). جلد ۲۵. شماره‌ی ۴.
- خدابخشی کولایی آناهیتا و همکاران (۱۳۹۳)؛ بررسی حمایت اجتماعی ادراک‌شده خانواده و دوستان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان پسر و دختر بزهکار و غیربزهکار. مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت. شماره‌ی ۱ و ۲.
- دلپسند، کامل؛ ایار، علی؛ خانی، سعید و محمدی، پریخان (۱۳۹۱)؛ «حمایت اجتماعی و جرم: مطالعه تطبیقی جوانان مجرم و عادی شهر ایلام». فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی. دوره‌ی ۱. شماره‌ی ۲.
- رستگار انارمرزی، حامد (۱۳۸۶)؛ زندان و آثار و پیامدهای آن. رساله کارشناسی ارشد حقوق جزا. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

- رفیعی، فروغ؛ سجادی هزاوه، محبوبه، فاطمی، سیدنعمه و رضایی، محبوبه (۱۳۹۲). تحلیل مفهوم حمایت اجتماعی از دانش‌آموختگان جدید پرستاری در محیط کار. مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ایران. شماره‌ی ۸۶.
- سارافینو، ادوارد (۱۳۸۷)؛ روانشناسی سلامت. ترجمه سید علی احمدی ابهری. تهران: انتشارات رشد.
- صادقی فسایی، سهیلا و میرحسینی، زهرا (۱۳۹۳)؛ تحلیل جامعه‌شناختی روایت زنان از زندان پس از آزادی. نشریه زن در توسعه و سیاست. دوره‌ی ۱۲. شماره‌ی ۳. پیاپی ۳.
- صادقی فسایی، سهیلا و میرحسینی، زهرا (۱۳۹۶)؛ زندگی پس از زندان؛ چالش‌های بازسازی زنان. نشریه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. سال ششم. شماره‌ی ۳. پیاپی ۱۸.
- علی‌پور، احمد (۱۳۸۵)؛ ارتباط حمایت اجتماعی با شاخص‌های ایمنی بدن در افراد سالم: بررسی مدل تأثیر کلی. نشریه روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار). شماره‌ی ۱۲.
- قاسم‌بکلو، یونس؛ محمدیاری، قاسم؛ محمودزاده، محمد؛ محمدزادگان، رضا و مختاری، مهدی (۱۳۹۳). رابطه حمایت اجتماعی و عزت نفس بر ارتکاب مجدد جرم نزد زندانیان. نشریه پژوهش و سلامت، سال چهارم. شماره‌ی ۳.
- قدسی، علی محمد (۱۳۸۲)؛ بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین حمایت اجتماعی و افسردگی. پایان‌نامه دکتری رشته جامعه‌شناسی. دانشگاه تربیت مدرس.
- گاچل، رابرت. جی و همکاران (۱۳۷۷)؛ زمینه روانشناسی تندرستی. ترجمه‌ی غلامرضا خوی‌نژاد. تهران: انتشارات آستان قدس رضوی.
- گافمن، اروینگ (۱۳۸۶)؛ داغ ننگ؛ چاره‌اندیشی برای هویت ضایع‌شده. ترجمه‌ی مسعود کیانیپور. تهران: نشر مرکز.
- نبوی، سیدعبدلحسین؛ رضادوست، کریم و بهرامی‌نژاد، زهرا (۱۳۸۸)؛ بررسی تأثیر حمایت اجتماعی بر سلامت عمومی سالمندان. مجله جامعه‌شناسی ایران. دوره دهم. شماره‌ی ۴.

• ورمزیار، مهدی (۱۳۸۷)؛ بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی خانواده و بزهکاری نوجوانان. رساله کارشناسی ارشد. رشته جامعه‌شناسی دانشگاه مازندران.

- Bruynson Kathryn (2011), «Experiences of Partners of Male Prisoners», A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts in The Faculty of Social Science and Humanities Criminology University of Ontario Institute of Technology June 2011.pp. 18-30.
- Cuyper, R. Dirkzwager, A. Völker, B. Van Der Laan, P. & Nieuwbeerta, P. (2013) “Personal Networks of Prisoners Prior To Incarceration: A Comparison with the General Dutch Population”, *Social Science Research*, 42: 1612–1621.
- Drentea, Patricia et al., (2006). Predictors of Improvement in Social support: Five-year effects of a structured intervention for caregivers of spouses with Alzheimer's disease, *Soc Sci Med*. 2006 Aug;63(4):957-67.
- Goldstein, M. & Heaven, P. C. L. (2000) “Perceptions of the Family, Delinquency, and Emotional Adjustment among Youth”, *Personality and Individual Differences*, (29)6: 1169–1178.
- House, James S., Umberson, Debra, and Landis, Karl R. (1988) 'Structures and Processes of Social Support', *Annual Review of Sociology*, 14:293-318.
- Hupcey, J. E (1998) Clarifying the social support theory– research linkage. *Journal of advanced nursing*. ۲۷ (۶), ۱۲۳۱– ۱۲۴۲.
- King, N., & Horrocks, C. (2010), *Interviews in qualitative research*, London: Sage.
- Landman-Peters, Karlien M.C. et al., (2005). Gender differences in the relation between social support, problems in parent-offspring communication, and depression and anxiety, *Social Sciences & Medicine*, 60, pp 2549-59.

- McLean, R.L. Robarge, J. & Sherman, S. G. (2006) "Release from Jail: Moment of Crisis or Window of Opportunity for Female Detainees?" *Jornal of Urban Helth*, ۸۳(۳): ۳۸۲-۳۹۳
- O'Brien, P. (2001) "Making it in the "free world": Women in transition from prison", New York, NY: State University of New York Press.
- O'Brien, P. (2002) "Evaluation of Grace House: Using past experience to inform future Results", Chicago, IL: Jane Addams College of Social Work.
- Rothon, C. Head, J. Klineberg, E. & Stansfeld, S. (2011) "A Prospective Study on the Effects of Bullying on the Educational Achievement and Mental Health of Adolescents at Secondary Schools in East London", *Journal of Adolescence*, 34: 579-588.
- Sarafino, E P (2002). *Health Psychology Biopsychosocial Interactions*, John wiley & sons Inc.
- Vaux, A. (1985). Variations in social support associated with gender, ethnicity, and age. *Journal of Social Issues*, 41(1), 89-110.

The Role of Social Support on the Performance of Prisoners' Families (Case Study of the Covered Prisoners Families in Tehran)

Enayat Eslami Andargoli

Ph.D. Student in Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Ali Asghar Abbasi Asfajir*

Associate Professor in Sociology, Babol branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Manochehr Pahlavan

Assistance Professor in Sociology, Babol branch, Islamic Aazad university, Babol, Iran

Abstract

This study examined the role of social support of the Prisoners' Support Association on the "family performance" of prisoners. The objectives of the research are to assess the role of "livelihood", "vocational", "educational", and "counseling" and "treatment" services on prisoners' "family performance" and various models of social support including direct and indirect impact, Hill prison family crisis and Types of "Hause" social support were examined. This research is a "mixed method" based on "survey" and "questionnaire" in the quantitative part and "focused group discussion" based on "brainstorming" and "exploratory interviews" in the qualitative phase. Quantitative tools

---

* Author :Eslami.Enayat@yahoo.com

Ph.D. student in sociology, Babol Branch, Islamic Azad university, Babol, Iran

*Corresponding Author: Asfajir@hotmail.com

How to Cite: Eslami Andargoli, Enayat; Abbasi Asfajir, Ali Asghar &Pahlavan, Manoocher (2023); The Role of Social Support on the Performance of Prisoners' Families (Case Study of Covered Prisoners' Families in Tehran).

include the researcher-made questionnaire of the Prisoners Support Association and the "Epstein Family Performance". The "validity" of the instruments based on "theoretical validity", "factor analysis" and "reliability" of the questionnaires based on the technique of "internal consistency" and "Cronbach's alpha" were confirmed. The statistical population of the quantitative section includes all families covered by Prisoners' Support Association in Tehran province (3314 families), of which 384 families were selected as a statistical sample based on "stratified random sampling". The statistical population of the qualitative section also includes staff, assistants and prison managers and the "thematic analysis" method was used to extract the findings. Quantitative findings showed services had middle effect on the "family performance" but it's not sufficient resolving needs. Qualitative findings showed that the prisoner's family need social support from support institutions and it is necessary to use a comprehensive database to address the basic needs of this spectrum and their reunification with community.

Key Words:

"Social Support"; "Family Performance"; "Support Institutions" "Prisoners Support Association".